

A Measuring Model for Curbing Customary Corruption in the Iranian Governmental Organizations

*Hamidreza Yarahmadi¹, Ali Asghar Pourezat², Yousef Taghi Poriani Gilani³,
Davoud Kia Kojori⁴

1. PhD of Public Management, Islamic Azad University of Chaloos, Chaloos, Iran
2. Professor of Public Management, Tehran University, Tehran, Iran
3. Professor of Accounting, Islamic Azad University of Chaloos, Chaloos, Iran
4. Professor of Public Management, Islamic Azad University of Chaloos, Chaloos, Iran

Use your device to scan
and read the article online

Citation: Yarahmadi, H. R., Pourezat, A. A., Taghi Poriani Gilani, Y., & Kia Kojori, D (2021). [A Measuring Model for Curbing Customary Corruption in the Iranian Governmental Organizations]. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 9 (3), 526-558. <https://doi.org/10.30507/JMSP.2021.251253.2134>

<https://doi.org/10.30507/JMSP.2021.263119.2179>

20.1001.1.23452544.1400.9.35.4.4

Funding: See Page 549

Received: 01/23/2021

Accepted: 06/19/2021

Available Online: 09/23/2021

Article Type: Research paper

Key words:

Measure; restraint,
customary corruption;
Iranian governmental
organizations.

ABSTRACT

Administrative corruption has been a long standing issue for governmental organization which constitutes a major part of many thinkers in administrative, political, and social sciences. The expansion of corruption in the world has changed it to a para-national and global concern. When corruption expands in the governmental organizations, it might change to a wrong custom which is only combated through amending patterns and behavioral changes. This study employed a qualitative method and data-based theory to firstly conceptualize the customary corruption in governmental organizations of Iran, the corruption which has been a common and inevitable aspect of many organizations. It, then, identified the elements of customary corruption, and finally suggested the curbing strategies of customary corruption in the governmental organizations of Iran at different (governmental, structural, managerial, etc.) levels.

JEL Classification: Z00, Z18, Z19.

* Corresponding Author:

Hamidreza Yarahmadi, PhD

Address: Islamic Azad University of Chaloos, Chaloos

Tel: +98 (912) 8245702

E-mail: hyarahmadi65@iauc.ac.ir

الگوی تدابیر مهارگر فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران

* حمیدرضا یاراحمدی^۱، علی اصغر پورعزت^۲، یوسف تقی‌پوریانی گیلانی^۳، داود کیاکجوری^۴

۱. دکترای مدیریت دولتی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران

۲. استاد گروه مدیریت دولتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۳. استاد گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران

۴. استاد گروه مدیریت دولتی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران

20.1001.1.23452544.1400.9.35.4.4

چکیده

تاریخ دریافت: ۴ بهمن ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۲۹ خرداد ۱۴۰۰

تاریخ انتشار: ۱ مهر ۱۴۰۰

نوع مقاله: علمی - پژوهشی

فساد اداری مسئله‌ای است که از گذشته تا کنون گریبانگیر سازمان‌های دولتی بوده و هسته‌اندیشه بسیاری از دانشمندان و متفکران علوم مدیریتی، سیاسی و اجتماعی را تشکیل داده است. گسترش فساد در سطح جهانی سبب شد مبارزه با آن به صورت یک امر فراملی و جهانی درآید. زمانی که فساد در سازمان‌های دولتی گسترش می‌یابد، به یک عرف غلط تبدیل می‌شود و دیگر مهار فساد عرفی و مبارزه با آن فقط از طریق اصلاح الگوها و بسته‌های رفتاری محقق می‌گردد. در این پژوهش، با استفاده از روش کیفی و تئوری داده‌بنیاد، در گام اول به مفهوم‌پردازی فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران پرداخته شد؛ فساد که در بین سازمان‌های دولتی ایران شایع و به امری گریزناپذیر تبدیل شده است. در گام بعدی، مؤلفه‌های فساد عرفی شناسایی شد و در نهایت تدابیر مهارگر فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران در عرصه‌های مختلف (حاکمیتی، ساختاری، مدیریتی و...) ارائه گردید.

طبقه‌بندی JEL: Z00, Z18, Z19

کلیدواژه‌ها:

تدابیر، مهار، فساد عرفی، سازمان‌های دولتی ایران.

* نویسنده مسئول:

دکتر حمیدرضا یاراحمدی

نشانی: چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

تلفن: +۹۸ (۹۱۲) ۸۲۴۵۷۰۲

پست الکترونیک: hyarahmadi65@iauc.ac.ir

۱. مقدمه

پدیده فساد از زمان گذشته تا به حال وجود داشته و همیشه یکی از مهم‌ترین مسائل در بین عوام و نخبگان جوامع بوده است. پدیده فساد بسته به شدت و ضعف و همچنین شیوع آن در سیستم مدیریت جامعه، می‌تواند باعث انحراف مدیریت بخش عمومی شود. تاریخچه فساد به قدمت اولین سازمان جامعه انسانی است. در آتن باستان و در اواخر قرن پنجم میلادی، افرادی برای محاکمه سوءاستفاده‌های مربوط به ساخت بناهای تاریخی آکروپولیس آورده شدند.

فساد یکی از آن مفاهیم نادری است که به‌طور گسترده مورد بحث قرار گرفته و در محافل علمی متعددی، همچون اقتصاد، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، مدیریت و مطالعات سیاسی به آن پرداخته شده است. درک ما از فساد و نحوه برخورد مردم در سازمان‌ها با آن، همواره در حال تحول است. در آخرین نظرسنجی یوروبارومتر^۱، ۹۹ درصد از یونانیان اذعان کرده‌اند که فساد در کشورشان شایع است و رشوه‌خواری و سوءاستفاده از ارتباطات برای منافع شخصی اصلی‌ترین شاخص فساد شمرده می‌شود. علاوه بر این، ۶۳ درصد از یونانیان گزارش داده‌اند که احساس می‌کنند در زندگی روزمره، با پدیده فساد روبه‌رویند (Kominis & Dudau, 2018).

امروزه فساد رخدادی جهانی است؛ اما بر جوامع و کشورها به یک شکل تأثیر نمی‌گذارد. پرداختن به موضوع فساد، پیامدها و تبعات اثرگذار آن بر سیاست، اقتصاد، مدیریت، اعتماد عمومی و... سبب شده تا یکی از مسائل مهم در جوامع باشد. برای نمونه با یک جست‌وجوی ساده در گوگل، با ۴۲,۸۰۰,۰۰۰ یافته یا سند برای واژه فساد در تحقیق‌ها به زبان فارسی و بیش از ۱۹۸ میلیون یافته یا سند برای واژه COI-ruption در زبان انگلیسی مواجه می‌شویم. این تعداد یافته یا سند نشانگر محتواهای تولیدشده و پژوهش‌های متعدد درباره موضوع فساد است که در مراجع علمی انجام شده است. فساد عملکرد خدمات عمومی دولت را تضعیف می‌کند و رضایت عمومی را کاهش می‌دهد. براساس تحقیقات، سطح منفی ادراک فساد موجب از بین رفتن احترام عمومی مردم به دولت (در مقام تنها ارائه‌دهنده خدمات عمومی) می‌شود، شهروندان را ناامید می‌کند و در نتیجه بدبینی به دولت را افزایش می‌دهد. فساد پدیده‌ای است که به مکانیسم‌های قانونی و اقتصادی جامعه وابسته می‌شود و به تعبیری همچون سرطان، به همین مکانیسم‌های قانونی و اقتصادی حمله می‌کند و موجب تضعیف کارکردهای آن‌ها می‌شود. از دیدگاه قانونی، فساد نشان‌دهنده یک شکل مخفی از تجارت منفی اجتماعی است که از طریق آن، دارندگان قدرت سیاسی یا اداری از قدرت یا تأثیری که به‌موجب حکم یا عملکرد خود دریافت می‌کنند، سود می‌برند.

1. Eurobarometer

فساد در جایی رخ می‌دهد که تصمیم‌گیرندگان وظایف خود را برای احقاق حقوق اجتماعی به‌شيوه‌ای بی‌طرفانه نقض می‌کنند و درعوض هدفشان ایجاد منافع برای خود یا مرتبطان آن‌هاست. فساد جنایتی علیه بشر است که کشور را نابود می‌کند، همه‌ی سطوح دولت را آلوده می‌سازد، روند توسعه‌ی کشور را کند می‌کند و فقر را افزایش می‌دهد (Deng, 2018). ارتباط قوی بین فساد و حکومت، باعث کاهش و توقف رشد اقتصادی و ضعف در اثربخشی خدمات دولت می‌شود. فساد به تضعیف هویت ملت و اعتماد مردم در سیستم دولتی منجر می‌شود و یکی از آثار چشمگیر آن، این است که مردم، به‌ویژه جوانان، اعتماد خود را به دولت از دست می‌دهند. مسئله‌ی فساد از آنجا اهمیت دارد که به‌اعتقاد محققان، در سطح سازمان موجب ایجاد بی‌اعتمادی و هزینه‌های اضافی می‌شود و در سطح اجتماعی، نهادهای اجتماعی مانند دادگاه‌ها و دستگاه‌های نظارتی را تضعیف می‌کند.

فساد به‌دلیل پیش‌رانی‌های فردی، سازمانی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، قضایی و... رخ می‌دهد. بر همین اساس، می‌توان به جنسیت، سن، نوع مسئولیت، ملیت، مذهب، تحصیلات، طبقه‌ی اجتماعی و خویش‌ن‌داری درمقابل وسوسه‌ها و رفتارهای سوء در سازمان، رضایت شغلی، فرهنگ سازمانی و... به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مرتبط با پیش‌رانی‌های فردی و سازمانی اشاره کرد (پورعزت، طاهری‌عطار و روزبهانی، ۱۳۹۴).

به‌مرور مدیران فاسد به‌روش‌های مختلفی، مانند فروش اموال عمومی توسط مقامات دولتی، کوتاهی در تدارکات عمومی و سوءاستفاده از بودجه‌های دولتی، به‌سمت تحقق منافع فردی خود می‌روند. فساد از طریق تأثیر بر سرمایه‌گذاری و بهره‌وری، مانع توسعه‌ی اقتصادی می‌شود. همچنین موجب بروز نابرابری در توزیع درآمدها می‌شود و بر کارایی مخارج عمومی اثر می‌گذارد و نرخ تورم را افزایش می‌دهد (Fredriksson, 2014).

از بین رفتن انگیزه‌های عمومی برای پرداخت مالیات و شیوع فرار مالیاتی، کاهش اثرگذاری نقش دولت در اجرای قراردادهای و حفاظت از حقوق مالکیت، کاهش مشروعیت اقتصاد بازار و دموکراسی و ایجاد مانع برای ورود به بازار برای شرکت‌های کوچک و درحال ظهور از دیگر تبعات فساد برای حاکمیت است. انجمن اقتصاد جهانی برآورد می‌کند که هزینه‌ی مقابله با فساد برای یک سال ۲,۶ تریلیون دلار در جهان است که برابر با بیش از ۵ درصد جی‌دی‌پی^۲ یا تولید ناخالص جهانی است.

در گفتمان سیاسی کشورمان، سابقه‌ی هشدارها و پیام‌های متعدد از رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران و مسئولان ارشد نظام، مؤید لزوم مبارزه با فساد اداری است و به‌منزله

2. GDP (Gross Domestic Product)

یکی از اهداف کلان نظام، همواره مورد تأکید بوده است. اگرچه در جامعه تمایل عمومی به گرایش‌های مذهبی و ملی مشاهده می‌شود و فساد رخدادی منفی تلقی می‌گردد و همواره بر مهار آن تأکید می‌شود، در عمل شاهد آن هستیم که شیوع فساد در جامعه ایران، مسیر بسیاری از پیشرفت‌های اقتصادی، اجتماعی و ملی را مسدود و هزینه‌های زیادی را به کشور و مردم تحمیل کرده است. در سال ۲۰۱۹ م/ ۱۳۹۸ رتبه شاخص ادراک فساد اداری در کشورمان ۱۴۶ از بین ۱۸۰ کشور بوده و نمره آن ۲۶ از ۱۰۰ شده است.^۳ با توجه به تبعات منفی فساد در توسعه و آینده کشور از ابعاد گوناگون، رهبر معظم انقلاب در سال ۱۳۸۹ سیاست‌های کلی نظام اداری را در ۲۶ بند، پس از اخذ مشورت از مجمع تشخیص مصلحت نظام، برای اجرا ابلاغ فرمودند. همچنین در همین راستا و برای اجرای برنامه ششم، نقشه راه اصلاح نظام اداری (موضوع مصوبه شماره ۲۰۶/۹۳/۵۶۰ تاریخ ۱۳۹۳/۰۱/۲۰ شورای عالی اداری) و اصل یکصدوسی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی، قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد، تصویب و برای اجرا ابلاغ شده است. بر همین اساس، می‌توان دریافت که مسئله فساد و همچنین تبعات منفی آن در عرصه‌های مختلف کشور ما نیز از سوی پژوهشگران به‌درستی درک شده و تعدد پژوهش‌های علمی به‌لحاظ کمی و کیفی، بیانگر اهمیت موضوع فساد در کشور است.

علی‌رغم پژوهش‌های فراوان در خصوص موضوع فساد در جوامع علمی کشورمان، وضعیت شاخص فساد و همچنین ادراک فساد در کشور ایران (گزارش‌های سایت شفافیت بین‌الملل)، در سیری نزولی قرار دارد. شیوع فساد در لایه‌های مختلف مدیریتی، پذیرش فساد در بین قشرهای مختلف جامعه و نبود اهتمام جدی و فراگیر برای مهار فساد در کشور، موجب بروز پدیده‌ای به‌نام فساد عرفی در کشور شده است.

هدف اصلی این پژوهش تبیین موضوع فساد عرفی است. فساد عرفی یکی از مفاهیمی است که به شیوع و گستردگی فساد در نظام اداری ایران اشاره می‌کند و با ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد در تعارض است. بر همین اساس، معرفی و تبیین موضوع فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران و سپس اتخاذ تدابیر لازم برای مهار آن محور اصلی این پژوهش قرار گرفته است. برای تبیین موضوع فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران، لازم است سه پرسش اساسی زیر بررسی و پاسخ‌های دقیقی به آن‌ها داده شود:

- مفهوم فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران چیست؟

- مؤلفه‌های فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران کدام‌اند؟

3. Transparency International, 2020

- تدابیر مناسب برای مهار فساد عرفی در عرصه‌های مختلف (حاکمیتی، ساختاری، مدیریتی و...) در سازمان‌های دولتی ایران کدام‌اند؟

گام اول این پژوهش مفهوم‌پردازی فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران است. فساد عرفی فساد است که در بین سازمان‌های دولتی ایران شایع و به امری گریزناپذیر تبدیل شده است. گام دوم تحقیق شناسایی مؤلفه‌های فساد عرفی و درنهایت ارائه تدابیر مهارگر برای مقابله با فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران است. مهار فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران به ارتقای سطح جامعه‌ای سالم، به دور از ناهنجاری‌های اجتماعی کمک می‌کند. وجه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌های صورت گرفته در موضوع فساد، معرفی گونه‌ای جدید از فساد با عنوان فساد عرفی به‌همراه راهکارهای مهارگر فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران است.

۲. روش پژوهش

با توجه به اهداف پژوهش که مفهوم‌سازی فساد عرفی، ارائه تدابیر مهارگر فساد عرفی و طراحی مدل مفهومی از نتایج آن است، روش تحقیق کیفی است تا بتوان از طریق تئوری زمینه‌ای به اهداف پژوهش دست یافت. همچنین این پژوهش مطالعه‌ای کاربردی - اکتشافی محسوب می‌شود؛ چراکه به دنبال مدلی جدید در حوزه تدابیر مهارگر فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران است که می‌تواند راهکارهایی را برای تحقق سیاست‌های کلی نظام اداری ارائه دهد. جهت طراحی مدل براساس متدولوژی تئوری زمینه‌ای، گروهی از خبرگان شامل استادان دانشگاهی و مشاوران برجسته حوزه‌های مدیریت منابع انسانی، مدیریت دولتی و رفتار سازمانی، و همچنین مدیران ارشد سازمان‌های دولتی انتخاب شدند و مورد مصاحبه عمیق قرار گرفتند. این انتخاب و مصاحبه تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت و پس از آن متوقف شد. در این تحقیق، ویژگی‌های خبرگی شامل تسلط به وضعیت سازمان‌های دولتی ایران و اشراف بر حوزه‌های مختلف فساد سازمانی و عرفی بوده است.

در مطالعه حاضر، براساس روش تئوری زمینه‌ای، داده‌ها به ترتیب زمانی (براساس زمان انجام مصاحبه‌ها یا توالی رخدادها) مرتب شد. در تحلیل داده‌هایی که در روش نظریه مبنایی جمع‌آوری گردید، از فرایند کدگذاری استفاده شد. تحلیل داده‌ها در این روند، جدا از گردآوری و نمونه‌گیری صورت نمی‌گیرد. در هر مرحله، تحلیل داده‌های پیشین راهی است برای اینکه تصمیم بگیریم در ادامه کدام داده را مورد توجه قرار دهیم و یا چه نمونه‌ای را جست‌وجو کنیم. در طی فرایند کدگذاری، داده‌ها تجزیه و مفهوم‌سازی شد و درنهایت به شکل تازهای در کنار یکدیگر قرار داده شد. استراوس و کوربین فرایند کدگذاری را به سه مرحله کدگذاری باز (آزاد)، محوری و انتخابی (گزینشی) تقسیم کرده‌اند. این سه مرحله لزوماً از یکدیگر مجزا نبوده و در فرایند این پژوهش همدیگر را تکمیل کرده‌اند. باوجود این، در نگاهی کلی می‌توان این‌گونه

بیان کرد که فرایند تحلیل از کدگذاری باز آغاز شده و در حالت ایدئال به کدگذاری انتخابی ختم خواهد شد. رسیدن به کدگذاری انتخابی و تدوین نظریه برای تمامی پژوهش‌هایی که به این شیوه انجام می‌شوند، ضروری و یا ممکن نیست و می‌توان کار را در مرحله ارائه مفاهیم و تجزیه و تحلیل آن‌ها به پایان رساند (استراوس و کوربین، ۱۳۹۲، ص. ۱۱۷).

درواقع ماهیت کدگذاری محوری، مشخص کردن مقوله فساد عرفی و شرایطی است که به بروز آن می‌انجامد. زمینه‌ای که فساد عرفی در آن واقع شده است، راهبردهای کنترل و نظارت بر فساد عرفی و پیامدهای آن می‌تواند راهبردهای مهار فساد عرفی را مشخص کند. به عبارتی شرایطی کلی معطوف به فساد عرفی شناسایی می‌شود. این‌ها را زیرمقوله می‌نامیم. زیرمقوله‌ها نیز خصایصی دارند و ابعاد آن‌ها را می‌توان شناسایی کرد (همان‌جا). اینجاست که موضوع الگوی پارادایمی مطرح می‌شود. الگوی پارادایم سلسله‌روابطی است که میان زیرمقوله‌ها و مقوله اصلی برقرار می‌شود. این الگو اجزای زیر را شامل می‌شود:

- شرایط علی: مجموعه شرایطی است که سبب پیدایش فساد عرفی می‌شود.
- پدیده: ایده، حادثه یا رخدادی است که مفاهیم و مقوله‌ها بر محور آن ایجاد می‌شود.
- زمینه: نشان‌دهنده شرایط ویژه‌ای است که فساد عرفی در آن قرار دارد. زمینه شامل خصایص فساد عرفی (پدیده) نیز می‌شود.
- شرایط میانجی: زمینه ساختاری گسترده‌ای هستند که فساد عرفی در آن رخ می‌دهد و بر چگونگی واکنش نشان دادن به آن یا پیامدهای آن مؤثر است.
- راهبردهای کنش: در یک زمینه و با شرایط میانجی مشخص، مجموعه مشخصی از راهبردها یا اقدامات، امکان‌پذیر می‌شود.
- پیامدها: هر کنش و اقدامی در خصوص بروز و مهار فساد عرفی پیامدهایی دارد.

۳. یافته‌های پژوهش و تحلیل داده‌ها

پس از مصاحبه‌های عمیق با ۹ نفر از خبرگان حوزه فسادپژوهی^۵ و بر مبنای روش تئوری زمینه‌ای، نتایج به دست آمده در خصوص پاسخ به سؤال اول پژوهش (مفهوم فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران چیست؟) در جدول ۱ آورده شده است.

4. Strauss & Corbin

۵. تعداد ۹ نفر از استادان و اعضای هیئت علمی دانشگاه با رتبه علمی استادتمام در رشته‌های مدیریت، جامعه‌شناسی و علوم سیاسی که دارای تألیفاتی علمی درباره موضوع فساد هستند.

جدول ۱. نظرات خبرگان در خصوص مفهوم فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران

منبع (شماره مصاحبه)	مفهوم‌پردازی در خصوص فساد عرفی در سازمان‌های دولتی
۱	فسادی متداول شده در سازمان. کسی متوجه اثرگذاری منفی آن نمی‌شود. تبدیل شدن به یک رویه (به‌مرور). مقاومت دیگران در برابر رفتارهای مخالف فساد عرفی.
۲	عرفی شدن فساد مثل عادی شدن گناه در جامعه است. عادی‌سازی گناه ناشی شکستن قبح گناه است. عرفی‌سازی فساد باعث می‌شود فساد از پدیده‌ای منزجرکننده به اتفاقی رایج تبدیل شود.
۳	فساد عرفی نوعی از فساد سازمانی است که در میان همه کارکنان مرسوم شده است. خطا، دروغ و ناپهنجاری مفهوم فساد عرفی است. فساد است که دیگران آن را فساد تلقی نمی‌کنند.
۴	عرف قاعده‌ای است که به قاعده الزام‌آور تبدیل شده است. رفتار عمومی به‌طرز معناداری بر رفتار فرد اثر می‌گذارد. در فساد عرفی جمع دچار تناقض افشاگری می‌شود.
۵	عرف همان عادت جامعه است. بزرگ‌ترین آسیب فساد عرفی، پذیرش مردم به‌عنوان یک نوع عادت است. فساد، به‌عنوان یک ناهنجار اولیه، در ابتدا وارد فرهنگ عمومی شده، به عادت تبدیل می‌شود.
۶	فساد عرفی در نظام اداری متأثر از فساد در جامعه است. پذیرش تخلف توسط مردم موجب بروز فساد عرفی می‌شود. فساد عرفی توجیه فعل‌های خارج از قانونی است که می‌تواند منفعت ایجاد کند. در نظام اداری هم، فساد با همین مفهوم است.
۷	برخی رفتارهای روزمره در نظام اداری همان فساد عرفی است. خیلی از کارکنان و مدیران آن را فساد نمی‌دانند. فساد عرفی توجیه‌پذیر شده است.
۸	فساد عرفی یعنی به‌لحاظ هنجاری، زشتی فساد در سازمان و جامعه از بین رفته است. فساد عرفی یعنی دیگر قبح هنجاری ندارد.
۹	فساد عرفی در سازمان همان فساد است که در سازمان دارای وجاهت شده است. فساد است که قبح ناهنجاری بودن آن از بین رفته است. تمام طرفین مرتبط با فساد به‌طور آگاهانه از فساد خود و طرف مقابل آگاه‌اند. واکنش منفی به آن ندارند و تلاش می‌کنند تا این فساد به بهترین شیوه انجام شود.

در گام دوم، فرایند استفاده از روش‌های کدگذاری باز، محوری و گزینشی برای پاسخ به سؤال دوم پژوهش (مؤلفه‌های فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران کدام‌اند؟) ارائه شده است.

۱-۳. کدگذاری باز

این مرحله از تجزیه و تحلیل به شناسایی و استخراج مفاهیم اولیه از محتوای مصاحبه‌ها اختصاص داشت. بر این اساس، بعد از هر مصاحبه، محقق با بررسی چندباره آن، مفاهیم موجود در متن مصاحبه را استخراج و کدگذاری می‌کرد. در مجموع ۹ مصاحبه صورت گرفت و ۸۰ گزاره اولیه استخراج شد که در جدول ۲ قابل مشاهده است. (گفتنی است کدهای کنار مفاهیم شامل یک حرف لاتین و یک عدد است. حرف لاتین — که به ترتیب حروف الفباست — نشان‌دهنده فرد مصاحبه‌شونده و عدد کنار این حرف نمایانگر شماره گزاره استخراج‌شده از آن مصاحبه خاص است).

جدول ۲. گزاره‌های شناسایی شده در اولین مرحله از کدگذاری باز

کد	گزاره‌ها
A ₁	هرگاه جرم همه‌گیر، عادی و متداول شود، فساد رخ می‌دهد.
A ₂	وقتی که دروغ در سازمان رواج یابد؛ هرچند که یک عرف باشد.
A ₃	یک‌سری از فسادها در واقع به دلیل ضعف قانون و مشکلات قانونی یا مشکلات پرداختی به صورت عرفی درآمده است.
A ₄	این نوع فساد (فساد عرفی) را دیگران فساد تلقی نمی‌کنند. به مرور مردم نیز این نوع فساد را فساد نمی‌دانند و عادی می‌انگارند.
A ₅	فساد عرفی چیست؟ آن فسادی که در سازمان متداول می‌شود و کسی متوجه اثرگذاری منفی آن نمی‌شود و همه می‌پذیرند که یک رویه شده است.
A ₆	همه می‌دانند خطاست، ولی همه می‌پذیرند این خطا انجام شود.
A ₇	بی‌توجهی سازمان‌های متولی کنترل‌کننده مانند دیوان محاسبات یکی از عوامل مهم پیش‌ران‌های فساد است.
A ₈	برپا داشتن سنت حسنه امر به معروف و نهی از منکر در سازمان‌های اداری.
B ₁	عدم آگاهی مراجعان و کارمندان از حقوق خود.
B ₂	در سازمان‌های دولتی نیز برخی موارد مفسد موجب ظلم می‌شود.
B ₃	عدم شفافیت حکمرانی در قبال مردم.
B ₄	یکی از موارد عرفی شدن این است که خیلی از مردم پذیرفته‌اند که حقوق کارمندان گمرک، شهرداری، ناجا و... کم است و گرفتن وجه از مردم در قبال انجام کار پذیرفته شده است.
B ₅	برخی مدیران به بدنامی در بلندمدت حساس نیستند.
B ₆	در کشور ما، بیشترین آسیب بروز فساد در سازمان‌های دولتی، از بین رفتن سرمایه و اعتماد عمومی حاکمیت است.
B ₇	برخی موارد در نقاط کور نظارت است.
B ₈	برخی برساخت‌های اجتماعی سبب می‌شود تا فساد در سازمان‌ها عرفی شود.

کد	گزاره‌ها
B ₉	در فساد عرفی، تناظر یک‌به‌یک خیلی مطرح نیست.
B ₁₀	فساد عرفی موجب شبکه‌ای شدن فساد شده است.
C ₁	فساد عموماً مستلزم بسط روابط میان افراد یا گروه‌های درگیر است.
C ₂	مدیران غیرمؤثر.
C ₃	فقدان نظام شایسته‌سالاری، وجود تبعیضات در جذب و ارتقای کارکنان.
C ₄	نارسایی در نظام حقوق و دستمزد، نظام پاداش.
C ₅	تنبیه و به‌ویژه نظام نظارت و ارزشیابی.
C ₆	ناآگاهی ارباب‌رجوع به فرایندهای اداری و حقوق خود.
C ₇	ضعف شفافیت، پاسخ‌گویی و محدودیت دسترسی به اطلاعات.
C ₈	انحصارگرایی، باندبازی و وجود شبکه روابط غیررسمی.
C ₉	اندازه بزرگ دولت.
C ₁₀	حضور مصمم‌ترین مصلحان در جایگاه‌های اصلی نظام سیاسی.
D ₁	عرفی شدن فساد مثل عادی شدن گناه در جامعه است.
D ₂	اختلاف میزان درآمد کارکنان و حجم هزینه‌ها.
D ₃	روابط خویشاوندی.
D ₄	دخالت‌های دولت در تصدی‌گری.
D ₅	افراط در وضع قوانین.
D ₆	عدم حساسیت جامعه به معیارهای ارزشی.
D ₇	تساهل و تسامح نسبت به فساد.
D ₈	شیوه برخورد نظام قضایی به همراه مقررات‌زدایی.
D ₉	ارتقای سطح آگاهی‌های عمومی.
D ₁₀	ممانعت از رانت در استخدام‌ها.
D ₁₁	بهبود وضعیت حقوق و معیشت کارکنان دولت.
D ₁₂	نظارت عمومی بر دستگاه‌های دولتی.

کد	گزاره‌ها
D ₁₃	تشویق کارکنان و شهروندان به ارسال اطلاعات و افشاگری.
D ₁₄	اطلاع‌رسانی و آزادی مطبوعات.
E ₁	بزرگ‌ترین آسیبی که جامعه از فساد می‌تواند بپذیرد این است که پذیرش مردم از فساد به‌عنوان یک نوع عادت است.
E ₂	در فساد عرفی، رابطه شبکه‌ای کاملاً مشهود است.
E ₃	یکی از مصادیق فساد عرفی ایجاد ارتباطات فسادآلود بین افراد است؛ یعنی در جامعه‌ای که دچار فساد عرفی شده، چرخه ارتباطات در بین کارمندان، ارباب‌رجوع و واسطه یک چرخه فسادآلود است.
E ₄	در فساد عرفی، همیشه مراجعان مقصر نیستند. ساختار و قوانین ناکارآمد موجب تمایل ارباب‌رجوع به فساد است.
E ₅	عدم داشتن برنامه و راهبرد مدون برای مهار و مبارزه با فساد سبب می‌شود به‌مرور فساد به عرف تبدیل شود.
E ₆	مسئله فساد این است که ایجاد بی‌عدالتی می‌کند.
E ₇	از بُعد اخلاقی نیز لازمه پرداختن به امر به معروف و نهی از منکر است.
F ₁	فساد عرفی در نظام اداری متأثر از فساد جامعه می‌باشد.
F ₂	افراد نسبت به آن چیزی که به سازمان می‌دهند و آنچه از سازمان دریافت می‌کنند، احساس عدالت و برابری نمی‌کنند.
F ₃	کارمندان خود را در سازمان طوری می‌بینند که این قدر فساد شایع احساس می‌کند که در یک مسابقه فسادآلود در حال جا ماندن است.
F ₄	فرهنگ غالب این است که رابطه ارجحیت دارد بر ضابطه و این به‌مرور ترویج داده می‌شود.
F ₅	الآن ما آموزش داریم، ولی پرورش نداریم. باید برای مهار فساد عرفی از روش‌های آموزشی و توانمندسازی با پرورشی استفاده کرد.
F ₆	مسئله امر به معروف و نهی از منکر هم از علل زمینه‌ای است. البته مشکل این است که امر به معروف و نهی از منکر در کشور در حد شعار بوده و باید از شعارزدگی دوری کرد.
F ₇	شفافیت ارائه خدمات نیز از مهم‌ترین عوامل مهار فساد عرفی است.
F ₈	فساد عرفی یعنی اگر اهل رابطه و جبران خدمت نباشی، کارت پیش نمی‌رود.
F ₉	هزینه انجام فساد در کشور و سازمان‌های اداری ما خیلی پایین است.
G ₁	با شیوع فساد و سیستماتیک شدن فراگردهای فسادافزا، نوعی ناامیدی بر ارکان ساختاری و محتوایی جامعه مسلط می‌شود که فساد را ناگزیر جلوه می‌دهد. پیش از هر کاری این ناامیدی باید از میان برود.
G ₂	بی‌تردید بهترین راه مبارزه با فساد همه‌گیر و سیستماتیک، برانگیختن عزم ملی در مسیرهای قانونی است.
G ₃	ضعف سیستم قضایی به‌هیچ‌وجه جبران‌پذیر نیست.
G ₄	جامعه مدنی آگاه می‌تواند به‌منزله شرط لازم، در مسیر فسادآوری و فسادافزایی مانع‌آفرینی کند.

کد	گزاره‌ها
G ₅	شرط کافی مهار جریان‌های فسادگستر از طریق استحکام و استمرار مداخله جامعه مدنی و عامه مردم، برخورداری از حمایت قانونی و قضایی است.
G ₆	سوت‌زنی و افشاگری و قانون‌گرایی لازمه مبارزه با فساد است و ترس از پیامدهای آن، مأیوس‌کننده مردم و مشوق فسادگستران است.
G ₇	رسواسازی فسادگستران در عرصه عمومی واجب است.
G ₈	تمهید قانونی صریح برای حمایت مقتدر از افشاکنندگان جریان‌های فاسد است.
H ₁	به‌لحاظ هنجاری، زشتی فساد در سازمان و جامعه از بین رفته است. فساد عرفی یعنی دیگر قبح هنجاری ندارد.
H ₂	برخی مشاغل دولتی این‌طور شده که به‌دلیل کم بودن درآمد، کارمند اجازه دارد تا برای جبران کمبود حقوق، مبالغی را در اندازه‌های مختلف از ارباب‌رجوع دریافت کند.
H ₃	دولت قصد برخورد با فساد عرفی را ندارد.
H ₄	بروز ناکارآمدی در سیستم اداره سازمان‌ها.
H ₅	وجود ناپرابری.
H ₆	عدم شفافیت.
H ₇	قوانین ناکارآمد.
H ₈	قانون پیچیده مولد فساد است.
I ₁	فساد عرفی در سازمان همان فساد است که در سازمان دارای وجهت شده است.
I ₂	به‌مرور میزان و شیوع فساد وقتی زیاد می‌شود، طبیعتاً عرفی شدن فساد محقق می‌گردد.
I ₃	عدم شفافیت.
I ₄	کاهش میزان رضایتمندی کارکنان از درآمد خود.
I ₅	عدم وجود قوانین کارآمد و اعمال قوانین ناکارآمد.
I ₆	عدم استفاده از ظرفیت شایسته‌سالاری در ارتقای مناصب.

بعد از شناسایی گزاره‌های اولیه، سعی شد تا با بررسی و دسته‌بندی آن‌ها، مفاهیم اولیه شکل گیرد. نتیجه این کار شناسایی ۲۴ مفهوم اولیه بود که در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. مفاهیم شناسایی شده در دومین مرحله از کدگذاری باز

مفاهیم	گزاره‌ها	کد
	هرگاه جرم همه گیر، عادی و متداول شود، فساد رخ می دهد.	A ₁
	وقتی که دروغ در سازمان رواج پیدا کند؛ هرچند که یک عرف باشد.	A ₂
	این نوع فساد (فساد عرفی) را دیگران فساد تلقی نمی کنند. به مرور مردم نیز این نوع فساد را فساد نمی دانند و عادی تلقی می کنند.	A ₄
	فساد عرفی چیست؟ آن فسادی که در سازمان متداول می شود و کسی متوجه اثرگذاری منفی آن نمی شود و همه می پذیرند که یک رویه شده است.	A ₅
فراگیری	همه می دانند خطاست، ولی همه می پذیرند این خطا انجام شود.	A ₆
	نداشتن برنامه و راهبرد مدون برای مهار و مبارزه فساد سبب می شود به مرور فساد به یک عرف تبدیل شود.	E ₅
	به لحاظ هنجاری، زشتی فساد در سازمان و جامعه از بین رفته است. فساد عرفی یعنی دیگر قبح هنجاری ندارد.	H ₁
	فساد عرفی در سازمان همان فسادی است که در سازمان دارای وجاهت شده است. فسادی که قبح ناهنجاری بودن آن از بین رفته است.	I ₁
	یک سری از فسادها در واقع به دلیل ضعف قانون و مشکلات قانونی یا مشکلات پرداختی به صورت عرفی درآمده است.	A ₃
	بی توجهی سازمان های متولی کنترل کننده مانند دیوان محاسبات یکی از عوامل مهم پیشران های فساد است.	A ₇
	افراط در وضع قوانین.	D ₅
ضعف یا خلأهای قانونی	در فساد عرفی، همیشه مراجعان مقصر نیستند. ساختار و قوانین ناکارآمد موجب تمایل ارباب رجوع به فساد است.	E ₄
	قوانین ناکارآمد.	H ₇
	قانون پیچیده مولد فساد است.	H ₈
	عدم وجود قوانین کارآمد و اعمال قوانین ناکارآمد.	I ₅
	برپا داشتن سنت حسنه امر به معروف و نهی از منکر در سازمان های اداری تا اینکه مانع از رویه و عادی شدن فساد عرفی در سازمان ها شود.	A ₈
کم رنگ شدن فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر	از بعد اخلاقی نیز لازمه پرداختن به امر به معروف و نهی از منکر است.	E ₇
	مسئله امر به معروف و نهی از منکر هم از علل زمینه ای است. البته مشکل این است که امر به معروف و نهی از منکر در کشور در حد شعار بوده و باید از شعارزدگی دوری کرد.	F ₆

مفاهیم	گزاره‌ها	کد
ضعف آگاهی افراد از حقوق سازمانی و اجتماعی خود	ناآگاهی مراجعان و کارمندان از حقوق خود.	B ₁
	ناآگاهی ارباب‌رجوع به فرایندهای اداری و حقوق خود.	C ₆
	ارتقای سطح آگاهی‌های عمومی.	D ₉
	جامعه مدنی آگاه می‌تواند به‌منزله شرط لازم، در مسیر فسادآوری و فسادافزایی مانع‌آفرینی کند.	G ₄
تبعات اجتماعی مخرب	در سازمان‌های دولتی نیز برخی موارد مفاسد موجب ظلم می‌شود.	B ₂
	در کشور ما بیشترین آسیب بروز فساد در سازمان‌های دولتی، از بین رفتن سرمایه و اعتماد عمومی حاکمیت است.	B ₆
	عدم شفافیت حکمرانی در قبال مردم.	B ₃
عدم شفافیت در سازمان‌ها	ضعف شفافیت، پاسخ‌گویی و محدودیت دسترسی به اطلاعات.	C ₇
	شفافیت ارائه خدمات نیز از مهم‌ترین عوامل مهار فساد عرفی است.	F ₇
	عدم شفافیت.	H ₆
	عدم شفافیت.	I ₃
ضعف مدیریت سازمان‌ها	برخی مدیران نسبت به بدنامی در بلندمدت حساس نیستند.	B ₅
	مدیران غیرمؤثر.	C ₂
	بروز ناکارآمدی در سیستم اداره سازمان‌ها.	H ₄
ضعف نهادهای نظارتی	برخی موارد در نقاط کور نظارت است.	B ₇
	تنبیه و به‌ویژه نظام نظارت و ارزشیابی.	C ₅
	نظارت عمومی بر دستگاه‌های دولتی.	D ₁₂
تصورات اجتماعی غلط درخصوص برخی مشاغل سازمانی	یکی از موارد عرفی شدن این است که خیلی از مردم پذیرفته‌اند که حقوق کارمندان گمرک، شهرداری، ناجا و... کم است و گرفتن وجه از مردم در قبال انجام کار پذیرفته شده است.	B ₄
	برخی بر ساخت‌های اجتماعی سبب می‌شود تا فساد در سازمان‌ها عرفی شود.	B ₈
	در فساد عرفی، تناظر یک‌به‌یک خیلی مطرح نیست. تداوم ارتباطات نامشروع برای انجام فسادهای مختلف مطرح است.	B ₉
توسعه افسارگسیخته فساد	فساد عرفی موجب شبکه‌ای شدن فساد شده است.	B ₁₀
	به‌مرور میزان و شیوع فساد وقتی زیاد می‌شود، طبیعتاً عرفی شدن فساد محقق می‌گردد. هر قدر شیوع و گستردگی فسادها در سازمان افزایش یابد، فساد در سازمان‌ها به سمت عرفی شدن حرکت می‌کند.	I ₂

مفاهیم	گزاره‌ها	کد
سازمان سایه	فساد عموماً مستلزم بسط روابط میان افراد یا گروه‌های درگیر است	C ₁
	انحصارگرایی، باندبازی و وجود شبکه روابط غیررسمی.	C ₈
	روابط خویشاوندی.	D ₃
	در فساد عرفی، رابطه شبکه‌ای کاملاً مشهود است.	E ₂
	یکی از مصادیق فساد عرفی ایجاد ارتباطات فسادآلود بین افراد است؛ یعنی در جامعه‌ای که دچار فساد عرفی شده، چرخه ارتباطات در بین کارمندان، ارباب رجوع و واسطه یک چرخه فسادآلود است.	E ₃
فقدان نظام شایسته‌سالاری	فساد عرفی یعنی اگر اهل رابطه و جبران خدمت نباشی، کارت پیش نمی‌رود.	F ₈
	فقدان نظام شایسته‌سالاری، وجود تبعیضات در استخدام، انتصاب و ارتقای افراد.	C ₃
	جولوگیری از فساد استخدامی.	D ₁₀
	عدم استفاده از ظرفیت شایسته‌سالاری در ارتقای مناصب.	I ₆
	نارسایی در نظام حقوق و دستمزد، نظام پاداش.	C ₄
نظام جبران خدمات غیر کارآمد	اختلاف میزان درآمد کارکنان و حجم هزینه‌ها.	D ₂
	افزایش حقوق و مزایای کارکنان دولت.	D ₁₁
	افراد نسبت به آن چیزی که به سازمان می‌دهند و آنچه از سازمان دریافت می‌کنند، احساس عدالت و برابری نمی‌کنند.	F ₂
	برخی مشاغل دولتی این‌طور شده که به دلیل کم بودن درآمد کارمندان اجازه دارد تا برای جبران کمبود حقوق، مبالغی در اندازه‌های مختلف از ارباب رجوع دریافت کند.	H ₂
	وجود نابرابری.	H ₃
ناکارآمدی دولتی	کاهش میزان رضایتمندی کارکنان از درآمد خود.	I ₄
	اندازه بزرگ دولت.	C ₉
	وسعت دامنه دخالت‌های دولت در تصدی امور.	D ₄
	دولت قصد برخورد با فساد عرفی را ندارد.	H ₃
	حضور مصمم‌ترین مصلحان در جایگاه‌های اصلی نظام سیاسی.	C ₁₀
عدم وجود عزم عالی برای مبارزه با فساد	بی‌تردید بهترین راه مبارزه با فساد همه‌گیر و سیستماتیک، برانگیختن عزم ملی در مسیرهای قانونی است.	G ₂
	شرط کافی مهار جریان‌های فسادگستر از طریق استحکام و استمرار مداخله جامعه مدنی و عامه مردم، برخورداری از حمایت قانونی و قضایی است.	G ₅

مفاهیم	گزاره‌ها	کد
عادی شدن فساد در اجتماع	عرفی شدن فساد مثل عادی شدن گناه در جامعه است. عادی‌سازی گناه اثرش شکستن قبح گناه است. عرفی‌سازی فساد باعث می‌شود فساد از یک پدیده منزجر و مشمئز کننده به یک اتفاق ساده و رایج تبدیل شود و جمع دچار تناقض افشاگری شود.	D ₁
	عدم حساسیت جامعه نسبت به معیارهای اخلاقی.	D ₆
احساس امنیت مفسدان	بزرگ‌ترین آسیبی که جامعه از فساد می‌تواند بپذیرد این است که پذیرش مردم از فساد به‌عنوان یک نوع عادت است. جایی کشور آسیب می‌بیند که فساد به‌عنوان یک ناهنجار اولیه در ابتدا وارد فرهنگ عمومی ما می‌شود، به‌مرور به عادت تبدیل می‌شود.	E ₁
	فساد عرفی در نظام اداری متأثر از فساد در جامعه است.	F ₁
	امنیت ناشی از فضای آلوده به فساد و تساهل و تسامح نسبت به فساد.	D ₇
ضعف نهادهای قضایی در برخورد با فساد	شیوه برخورد نظام قضایی به‌همراه مقررات‌زدایی.	D ₈
	هزینه انجام فساد در کشور و سازمان‌های اداری ما خیلی پایین است.	F ₉
	ضعف سیستم قضایی به‌هیچ‌وجه جبران‌پذیر نیست.	G ₃
نامن بودن افشا کنندگان فساد	تشویق کارکنان و شهروندان به ارسال اطلاعات و افشاگری.	D ₁₃
	سوت‌زنی و افشاگری و قانون‌گرایی لازمه مبارزه با فساد است و ترس از پیامدهای آن، مایوس‌کننده مردم و مشوق فسادگستران است.	G ₆
	تمهید قانونی صریح برای حمایت مقتدر از افشاکنندگان جریان‌های فاسد است.	G ₈
عدم وجود آزادی بیان	اطلاع‌رسانی و آزادی مطبوعات.	D ₁₄
	رسواسازی فسادگستران در عرصه عمومی واجب است.	G ₇
گسترش بی‌عدالتی	مسئله فساد این است که ایجاد بی‌عدالتی می‌کند.	E ₆
	کارمند خودش را در سازمان طوری می‌بیند که این‌قدر فساد شایع احساس می‌کند که در یک مسابقه فسادآلود در حال جا ماندن است.	F ₃
	فرهنگ غالب این است که رابطه ارجحیت دارد بر ضابطه و این به‌مرور ترویج داده می‌شود.	F ₄
ضعف نظام آموزش و پرورش کشور	الآن ما آموزش داریم، ولی پرورش نداریم. باید برای مهار فساد عرفی از روش‌های آموزشی و توأمان پرورشی استفاده کرد.	F ₅
	با شیوع فساد و سیستماتیک شدن فراگردهای فسادافزا، نوعی ناامیدی بر ارکان ساختاری و محتوایی جامعه مسلط می‌شود که فساد را ناگزیر جلوه می‌دهد. پیش از هر کاری این ناامیدی باید از میان برود.	G ₁

۳-۲. کدگذاری محوری

در این مرحله، سعی شد تا با توجه عمیق به مفاهیم شناسایی‌شده و تشخیص وجوه تشابه و افتراق آن‌ها، دسته‌بندی‌های کلی‌تری به‌نام مقوله‌ها ایجاد گردد و مفاهیم هم‌سنخ و هم‌راستا در این دسته‌های کلی‌تر جایابی شود. ماحصل این فرایند، شناسایی ۶ مقوله

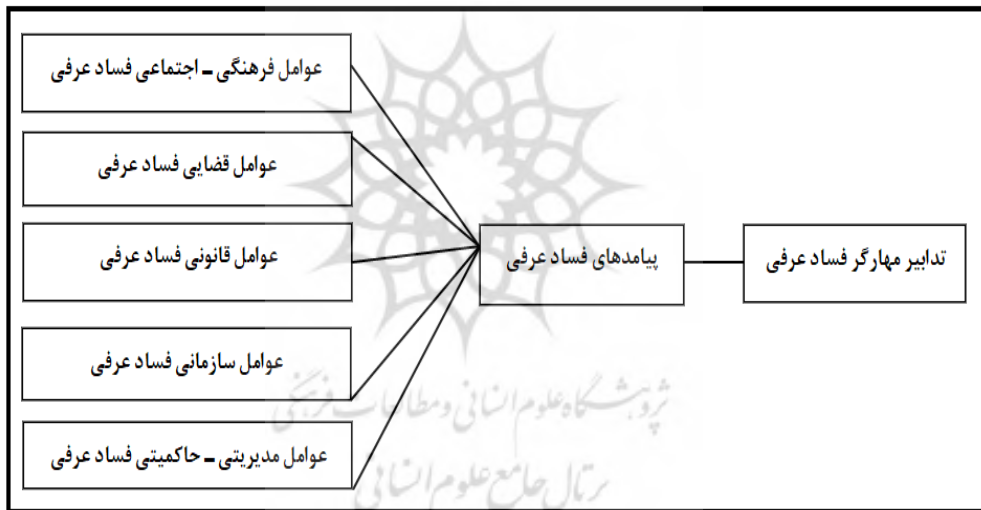
اصلی بود که به‌همراه مفاهیم مربوطه، در **جدول ۴** قابل مشاهده است.

جدول ۴. مقوله‌های شناسایی‌شده به‌همراه مفاهیم مربوطه

مقولات	مفاهیم
عوامل سازمانی فساد عرفی	ضعف آگاهی افراد از حقوق سازمانی و اجتماعی خود عدم شفافیت در سازمان‌ها سازمان سایه فقدان نظام شایسته‌سالاری نظام جبران خدمات غیرکارآمد فرهنگ سازمانی مفسد
عوامل مدیریتی - حاکمیتی فساد عرفی	ضعف مدیریت سازمان‌ها ضعف نهادهای نظارتی ناکارآمدی دولتی عدم وجود عزم عالی برای مبارزه با فساد ضعف نظام آموزش و پرورش کشور
عوامل قانونی فساد عرفی	ضعف یا خلأهای قانونی
عوامل قضایی فساد عرفی	احساس امنیت مفسدان ضعف نهادهای قضایی در برخورد با فساد ناامن بودن افشاکندگن فساد عدم وجود آزادی بیان
عوامل فرهنگی - اجتماعی فساد عرفی	فراگیری و عادی شدن فساد کم‌رنگ شدن فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر تصورات اجتماعی غلط در خصوص برخی مشاغل سازمانی عادی شدن فساد در اجتماع
پیامدهای فساد عرفی	تبعات اجتماعی مخرب توسعه افسارگسیخته فساد گسترش بی‌عدالتی ناامیدی گسترده از بهبودی شرایط

۳-۳. کدگذاری انتخابی (گزینشی)

در این مرحله از تجزیه و تحلیل، اقدام مهم بعدی در نظر گرفتن ارتباطات علت و معلولی فرضی مابین مقولات (متغیرهای) شناسایی شده بود. در این راستا، پس از بررسی دقیق محتوای هریک از مقولات و با اتکا بر مبانی نظری پژوهش، مدل مفهومی اولیه زیر (شکل ۱) ترسیم شد. این مدل مفهومی در پنج مقوله اصلی در ایجاد فساد عرفی شامل سازمانی، مدیریتی - حاکمیتی، قانونی، قضایی و فرهنگی - اجتماعی طراحی شده و اثرگذاری آن‌ها را در ایجاد پیامدهای فساد عرفی نمایش می‌دهد. شناسایی پیامدها در هر پژوهشی تأثیر مثبتی بر طراحی الگوها و تدابیر مهارگر علت مسئله دارد. هدف از این پژوهش شناسایی عوامل فساد عرفی و ارائه راهکارهای مهارگر برای پیامدهای فساد عرفی است.

برای پاسخ دادن به سؤال سوم پژوهش (تدابیر مناسب برای مهار فساد عرفی در عرصه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... در سازمان‌های دولتی ایران کدام‌اند؟)، در هر ۹ مصاحبه صورت گرفته سعی شد نظر فرد خبره در خصوص تدابیر مناسب برای مهار فساد عرفی در سازمان‌های دولتی اخذ شود. در جدول ۵، این نظرات درج شده است.

جدول ۵. نظرات خبرگان در خصوص مفهوم فساد عرفی در سازمان‌های دولتی ایران

منبع (شماره مصاحبه)	تدابیر مناسب برای مهار فساد عرفی در سازمان‌های دولتی
۱	برپا داشتن سنت حسنه امر به معروف و نهی از منکر در سازمان‌های اداری تا اینکه مانع از رویه و عادی شدن فساد عرفی در سازمان‌ها شود. همچنین به‌راحتی بتوانند در روی مدیر نگاه کنند و با او مخالفت کنند، جلوی تمارض رئیس را بگیرند و جلوی تمارض اداری را بگیرند.
۲	نقش پررنگ رسانه‌ها، مراجع مقبول در بین مردم برای مهار فساد و مقابله با آن؛ الزام دستگاه‌ها به پاسخ‌گویی به نهادهای نظارتی؛ اصلاح و کارآمدسازی قوانین ضدفساد در سازمان‌های دولتی؛ احیای سنت امر به معروف و نهی از منکر در سازمان‌های دولتی ایران؛ تبیین مرز خصوصی یا دولتی بودن یک سازمان اداری.
۳	از بُعد اقتصادی: خصوصی‌سازی واقعی و کاهش حجم تصدی‌گری و دخالت‌های دولت در اقتصاد و نظارت دقیق و مستمر در اجرای این فرایند؛ تنظیم مناسب سیاست‌های اقتصادی مرتبط با فساد مالی و اجرای صحیح آن‌ها؛ انحصار شکنی و حذف زمینه‌های رانت‌خواری؛ اعمال اصلاحات اقتصادی و ایجاد شفافیت؛ ایجاد عدالت اقتصادی؛ رقابتی نمودن فعالیت‌های اقتصادی؛ ایجاد نظام ارزی پویا. از بُعد حقوقی، قانونی و قضایی: اصلاح، شفاف‌سازی و وضع قوانین و مقررات ضدفساد؛ نظارت بر وضعیت مالی مدیران و کارکنان دولت؛ نبود تبعیض و رعایت اعتدال در اجرای قانون و مبارزه با فساد؛ تشکیل سازمان مستقل مبارزه با فساد؛ سالم‌سازی دستگاه قضایی؛ آموزش قضات و بازرسان؛ ایجاد قوه قضاییه مستقل، کارآمد، مقتدر و پاسخ‌گو و شفاف؛ سهولت، سرعت و قاطعیت در رسیدگی به پرونده‌های فساد؛ افزایش همکاری‌های بین‌المللی؛ مبارزه با جرایم سازمان‌یافته؛ ایجاد سیستم نظارت کارآمد در سه قوه. از بُعد اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی: رعایت تقوا و مراقبت دائمی (مردم و مسئولان)؛ افزایش اعتماد اجتماعی؛ آموزش‌های دینی اثربخش؛ اطلاع‌رسانی وظایف و فعالیت‌های دستگاه‌های مختلف؛ کاهش شرایط و زمینه‌های ارتکاب فساد و افزایش هزینه مفسدان؛ احساس تعهد مذهبی و دل‌بستگی به سنت‌های اجتماعی؛ ارتقای آگاهی عمومی از فساد؛ مراقبت و هشجاری اجتماعی؛ تقویت نقش رسانه‌ها در مبارزه با فساد؛ ارتقای انگیزه، وجدان کاری و انضباط اجتماعی؛ پاسخ‌گو بودن دستگاه‌ها و مسئولان به مردم.
۴	نقش دولت و حیطه ابزارها و اهرم‌های کنترلی، ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی کشور، ماهیت ساختار سیاسی کشور و شیوه برخورد نظام قضایی به‌همراه مقررات‌زدایی، ارتقای سطح آگاهی‌های عمومی، اصلاح نظام اداری، ممانعت از رانت در استخدام‌ها، بهبود حقوق و معیشت کارکنان، سیاست‌زدایی از نظام اداری، نظارت عمومی بر دستگاه‌های دولتی، تشکیل سازمان‌های مستقل مبارزه با فساد، تشویق کارکنان و شهروندان به ارسال اطلاعات و افشاکاری، اطلاع‌رسانی و آزادی مطبوعات عواملی مؤثر در مهار فساد هستند.
۵	برای مهار فساد عرفی باید از راهکارهایی از جنس خودش استفاده کرد؛ یعنی بخش‌های مختلف فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و... که موجب بروز فساد می‌شوند، نیز باید از راهکارهایی از جنس خودش استفاده کرد. در بخش فرهنگی نیازمند زمینه‌سازی فرهنگی و آموزشی برای دوره‌های درسی هستیم. در بخش سیاسی نیازمند عزم جدی مسئولان کشور برای مهار فساد هستیم. ما در روش‌های علمی نیازمند اصلاح ذهن مردم برای مهار فساد هستیم. نهادینه کردن موضوع مقابله با فساد را در ذهن دانش‌آموزان باید ایجاد کرد. زمانی که کار فرهنگی و زمینه‌سازی نکنیم، ناچار هستیم در مبارزه با فساد، با جبر رفتار کنیم.

منبع
(شماره‌فصاحبه)

تدابیر مناسب برای مهار فساد عرفی در سازمان‌های دولتی

- ۶ استفاده از ظرفیت‌های دینی و مذهب تشیع؛ نقش رأس حاکمیت در سه قوه، یک اهتمام جدی و فارغ از رقابت‌های سیاسی؛ نقش مدیران و کارگزاران، لزوم اصلاح ساختارها به‌همراه اصلاح بسترها و محیط کاری در قالب توجه به فرهنگ عمومی و سازمانی؛ بالا بردن هزینه فساد در کشور و سازمان‌های اداری.
- ۷ گام اول مبارزه با فساد، منع قانونی صریح و اهتمام به مجازات بی‌ملاحظه گروه فسادآوران و مرتکب‌شوندگان فساد ضروری است. گام دوم مبارزه با فساد، دال بر دعوت گسترده از مردم و برانگیختن عزم ملی برای افشاگری دقیق است؛ به‌گونه‌ای که مستند و معقول باشد و موجب هرج‌ومرج نشود. گام سوم مبارزه با فساد، تمهید قانونی صریح برای حمایت مقتدر از افشاکنندگان جریان‌های فاسد است. گام چهارم، برانگیختن عزم ملی از طریق سازوکارهای اخلاقی و جایزه برای افشاگری است.

- ۸ در عرصه سیاسی؛ باید قدرت غیرپاسخ‌گو و بدون نظارت را حذف کرد، در عرصه اقتصادی؛ باید مکانیسم‌های بروز اختلاف قیمت را حذف کرد. کمترین مداخله دولت موجب بروز برخی انحصارها نشود. در اخلاق؛ وقتی مکانیسم‌های اقتصادی و سیاسی به‌درستی کار نکنند، مکانیسم اخلاقی نیز مؤثر خواهد بود و همین امر سبب می‌شود تا اصرار بر اخلاق بدون پیش‌زمینه اصلاح مکانیسم‌های اقتصادی و سیاسی موجب تضعیف اساس اخلاق در سازمان و جامعه شود. در عرصه تکنولوژی؛ فناوری تأثیر غیرمستقیم و ثانویه بر مهار فساد عرفی دارد و یک ابزار ثانویه است. عرصه اجتماعی؛ هرچقدر نابرابری کاهش یابد، فساد کاهش پیدا می‌کند، افزایش اعتماد عمومی موجب کاهش ادراک فساد می‌شود و فساد کاهش می‌یابد. عرصه قانونی؛ نیازمند قوانین مدیریت تعارض منافع هستیم که وجود ندارد. قانون پیچیده مولد فساد است؛ هرقدر تبصره به آن بدهیم، موجب بروز فساد می‌شود. قانون باید در بست اجتماعی معنا دار باشد. عرصه محیطی؛ محیطی که در آن ادراک فساد بالاست، مولد فساد است. محیطی که در آن ناکارآمدی وجود دارد، تمایل به بروز فساد افزایش می‌یابد.

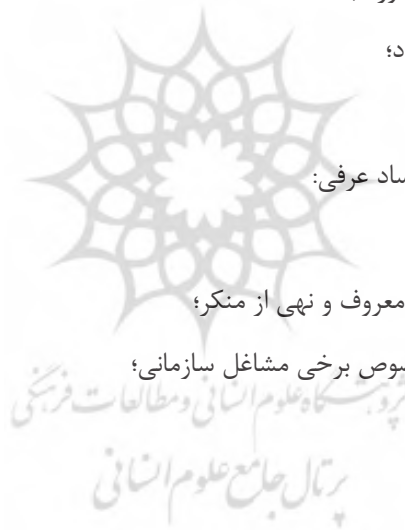
- ۹ عرصه سیاسی؛ ایجاد وفاق و همدلی و عزم جدی در بدنه سیاسی و حاکم بر حکومت برای مقابله با فساد و مهار آن؛ عرصه اقتصادی؛ ایجاد بستر مناسب برای رقابت‌های بدون رانت در رقابت‌های اقتصادی و عدالت در توزیع منابع عمومی؛ عرصه اخلاقی؛ احیای ارزش‌های اخلاقی دین مبین اسلام و بهره‌گیری از امر به معروف و نهی از منکر در فرهنگ سازمانی؛ عرصه تکنولوژی؛ استفاده از دولت الکترونیک و سامانه‌های جامع و شفاف در حلقه‌های ارتباطی مراجعان و سازمان؛ عرصه اجتماعی؛ ایجاد یک کنش اجتماعی برای ناهنجار دانستن فساد عرفی در بین مردم با آموزش‌های مختلف در سطوح مختلف سنی و فرهنگی جوامع؛ عرصه قانونی؛ ایجاد و وضع قوانین در حمایت از سوت‌زنان و وضع قوانین کارآمد و شفاف برای کاهش تبعیضات در قوانین جهت مهار فساد عرفی؛ عرصه محیطی؛ محیط بروز فساد یک محیط پویاست؛ لذا تدابیر مهارگر نیز باید در یک محیط پویا در نظر گرفته شود.

۴. نتیجه

با توجه به نوآورانه بودن مفهوم فساد عرفی در ادبیات سازمانی ایران، هدف اولیه این پژوهش شکافت مفهومی این پدیده و دستیابی به شناختی عمیق از آن بود. از این رو سعی شد در مصاحبه‌های صورت‌گرفته با خبرگان، در خصوص مفهوم این پدیده سخن گفته شود. وجوه

- اشتراک نظرات خبرگان در زمینه مفهوم فساد عرفی را در موارد زیر می توان خلاصه کرد:
- فساد عرفی فساد است متداول و روزمره.
  - فساد عرفی رویه همه گیر و عادی دارد، تا حدی که ممکن است فساد تلقی نگردد.
  - فساد عرفی به یک هنجار سازمانی تبدیل می شود و قبح و زشتی آن در میان افراد از بین می رود.
  - فساد عرفی از فساد فراگیر در جامعه نشئت می گیرد.
  - در فساد عرفی، تمام طرفین مرتبط با فساد، از ارباب رجوع تا کارمند و یا فرد واسطه، به طور آگاهانه از فساد خود و طرف مقابل آگاه اند، ولی واکنش منفی به آن ندارند و تلاش می کنند تا این فساد به بهترین شیوه انجام شود.
- در گام بعدی پژوهش و پس از درک عمیق مفهوم فساد عرفی، سعی شد تا عوامل و مؤلفه های فساد عرفی در سازمان های دولتی ایران مورد بررسی دقیق قرار گیرد. جهت دستیابی به این هدف، از رویکرد تئوری داده بنیاد و تجزیه و تحلیل موشکافانه مصاحبه ها و کدگذاری چندگانه در آن ها استفاده شد. محصل این فرایند شناسایی ۶ دسته کلی از عوامل و مؤلفه های نقش آفرین در فرایند فساد عرفی بود که در زیر به آن ها اشاره شده است:
- عوامل سازمانی فساد عرفی:
    - ضعف آگاهی افراد از حقوق سازمانی و اجتماعی خود؛
    - عدم شفافیت در سازمان ها؛
    - سازمان سایه؛
    - فقدان نظام شایسته سالاری؛
    - نظام جبران خدمات غیر کارآمد؛
    - فرهنگ سازمانی مفسد.
  - عوامل مدیریتی - حاکمیتی فساد عرفی:
    - ضعف مدیریت سازمان ها؛
    - ضعف نهادهای نظارتی؛

- ناکارآمدی دولتی؛
- فقدان عزم عالی برای مبارزه با فساد؛
- ضعف نظام آموزش و پرورش کشور.
- عوامل قانونی فساد عرفی:
  - ضعف یا خلأهای قانونی.
  - عوامل قضایی - امنیتی فساد عرفی:
    - احساس امنیت مفسدان؛
    - ضعف نهادهای قضایی در برخورد با فساد؛
    - ناامن بودن افشاکنندگان فساد؛
    - نبود آزادی بیان.
  - عوامل فرهنگی - اجتماعی فساد عرفی:
    - فراگیری و عادی شدن فساد؛
    - کم‌رنگ شدن فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر؛
    - تصورات اجتماعی غلط در خصوص برخی مشاغل سازمانی؛
    - عادی شدن فساد در اجتماع.
  - عوامل قضایی فساد عرفی:
    - احساس امنیت مفسدان؛
    - ضعف نهادهای قضایی در برخورد با فساد؛
    - ناامن بودن افشاکنندگان فساد؛
    - نبود آزادی بیان.
  - پیامدهای فساد عرفی:

- تبعات اجتماعی مخرب؛

- توسعهٔ افسارگسیختهٔ فساد؛

- گسترش بی‌عدالتی؛

- ناامیدی گسترده از بهبودی شرایط.

در آخرین گام، بعد از درک مفهومی فساد عرفی و شناسایی عوامل و مؤلفه‌های آن، بررسی تدابیر مهارکنندهٔ این عارضهٔ سازمانی در راستای تحقق سیاست‌های کلی و کلان قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد هدف قرار گرفت. از این رو سعی شد در مصاحبه‌های صورت‌گرفته با خبرگان، دربارهٔ تدابیر مهارکنندهٔ فساد عرفی نیز سخن گفته شود. از دید محققان، مهم‌ترین وجوه اشتراک نظرات خبرگان در زمینهٔ راهکارهای مهار فساد عرفی در زیر خلاصه شده است:

- احیای ارزش‌های اخلاقی دین مبین اسلام و بهره‌گیری از سنت امر به معروف و نهی از منکر در فرهنگ سازمانی؛

- استفادهٔ هدفمند از قدرت رسانه‌ها و تضمین آزادی و امنیت آن‌ها در افشای فساد؛

- الزام دستگاه‌ها به پاسخ‌گویی به نهادهای نظارتی؛

- اصلاح و کارآمدسازی قوانین ضدفساد در سازمان‌های دولتی؛

- خصوصی‌سازی واقعی و کاهش حجم تصدی‌گری و دخالت‌های دولت در اقتصاد و نظارت دقیق و مستمر در اجرای این فرایندها؛

- انحصار شکنی و حذف زمینه‌های رانت‌خواری؛

- اعمال اصلاحات اقتصادی و ایجاد شفافیت؛

- اصلاح، شفاف‌سازی و وضع قوانین و مقررات ضدفساد؛

- تشکیل سازمان مستقل مبارزه با فساد؛

- سالم‌سازی دستگاه قضایی؛

- سهولت، سرعت و قاطعیت در رسیدگی به پرونده‌های فساد؛

- افزایش هزینهٔ مفسدان و تضمین امنیت افشاکندگان فساد؛

- ارتقای آگاهی عمومی از فساد و مراقبت و هشیاری اجتماعی؛
- جلوگیری از فساد استخدامی؛
- تشویق کارکنان و شهروندان به ارسال اطلاعات و افشاگری؛
- شروع آموزش و فرهنگ‌سازی از نظام آموزش و پرورش؛
- استفاده از دولت الکترونیک و سامانه‌های جامع و شفاف در حلقه‌های ارتباطی مراجعان و سازمان.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت کرده‌اند.

تعارض منافع

بنابه اظهار نویسندگان، در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی‌رایت

طبق تعهد نویسندگان، حق کپی‌رایت (CC) رعایت شده است. است. انجمن فزینجی

پرتال جامع علوم انسانی

References

- Abaszadeh Vaghefi, Sh., Delkhah, J., & Forouzandeh Dehkordi, L. (2017). Analyzing the native factors of administrative corruption: the case of Tehran's municipal. *Audit Science*, 17(68), 5-40. (Persian)
- Abolhasani, R. (2007). Political corruption based on some Muslim thinkers. *Journal of Politics*, 37(4), 1-19. (Persian)
- Alvani, M., & Eslami Panah, M. (2017). Designing a model for preventing official corruption through Islamic thoughts. *Resource Management in the Police*, 5(3), 25-50. (Persian)
- Alvani, M., Ghorbani Zadeh, V., & Eslami Panah, M. (2017). The hierarchy of effective criteria for preventing official corruption through Islamic thoughts. *Public Administration*, 9(2), 283-306. (Persian)
- Alvani, M., Zarandi, S., & Arab Sorkhi, A. (2010). The factors of designing national strategies for combating corruption in the Islamic Republic of Iran. *Public Administration*, 2(4), 3-22. (Persian)
- Antonakas, N. P., Seimenis, I., & Konstantopoulos, N. (2014). The organizational structure of the public service and its role on the level of corruption: the case of Greek tax administration. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 148, 494-500.
- Apergis, E., & Apergis, N. (2017). US political corruption: Identifying the channels of bribes for firms' financial policies. *International Review of Financial Analysis*, 54, 87-94.
- Armantier, O., & Boly, A. (2011). A controlled field experiment on corruption. *European Economic Review*, 55(8), 1072-1082.
- Athanasouli, D., & Goujard, A. (2015). Corruption and management practices: Firm level evidence. *Journal of Comparative Economics*, 43(4), 1014-1034.
- Azimi, H., Atarfar, A., & Shaemi Barzaki, A. (2010). Analyzing the effective managerial and organizational factors on the administrative-financial corruption in public organizations of Isfahan and Zanjan provinces. *Strategic Management Thought*, 4(2), 129-147. (Persian)
- Balafoutas, L. (2011). Public beliefs and corruption in a repeated psychological game. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 78(1-2), 51-59.
- Barkemeyer, R., Preuss, L., & Lee, L. (2015, December). Corporate reporting on corruption: An international comparison. In *Accounting Forum* (Vol. 39, No. 4, pp. 349-365). Taylor & Francis.

- Behboudi, M., Izari, M., & Etebarian, A. (2018). Designing an interpretational-structural model of effective factors on official corruption in the electronic government in Iran. *Iranian Journal of Social Problems*, 9(2), 63-90. (Persian)
- Brada, J. C., Drabek, Z., Mendez, J. A., & Perez, M. F. (2019). National levels of corruption and foreign direct investment. *Journal of Comparative Economics*, 47(1), 31-49.
- Chantziaras, A., Dedoulis, E., Grougiou, V., & Leventis, S. (2020). The impact of religiosity and corruption on CSR reporting: The case of US banks. *Journal of Business Research*, 109, 362-374.
- Corrado, G., & Rossetti, F. (2018). Public corruption: A study across regions in Italy. *Journal of Policy Modeling*, 40(6), 1126-1139.
- Cracau, D., & Franz, B. (2013). Bonus payments as an anti-corruption instrument: A theoretical approach. *Economics letters*, 120(1), 1-4.
- Deng, J. (2018). The National Supervision Commission: A new anti-corruption model in China. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 52, 58-73.
- Diaby, A., & Sylwester, K. (2014). Bureaucratic competition and public corruption: Evidence from transition countries. *European Journal of Political Economy*, 35, 75-87.
- Dong, B., & Torgler, B. (2013). Causes of corruption: Evidence from China. *China Economic Review*, 26, 152-169.
- Ebrahimi, Sh., & Safayi Atashgah, H. (2015). A legal approach towards preventing crime in the law of improving the official health system and prevention of corruption. *Journal of Criminal Law Research*, 6(2), 7-31. (Persian)
- Esmi Khani, F., & Haghghi Rad, F. (2016). A dynamic model for analyzing official corruption in Iran. *Majles and Rahbord*, 23(88), 107-134. (Persian)
- Farhadinezhad, M., & Legzian, M. (2011). A longitudinal survey: the pretexts for administrative corruption and the methods for its control (1999-2009). *Public Administration Perspective*, 8, 45-60. (Persian)
- Farjiha, M., & Javadi, H. (2014). A criminological study of trespass and administrative corruption among the staff of cultural and entertainment organization in Isfahan. *Social Welfare*, 14(54), 243-266. (Persian)
- Farooq, A., Shahbaz, M., Arouri, M., & Teulon, F. (2013). Does corruption impede economic growth in Pakistan?. *Economic Modelling*, 35, 622-633.
- Fatahizadeh, F., & Shirdel, M. (2018). Semantic description of 'corruption' in interpreting

- verses of Quran. *Journal of The Holy Quran and Islamic Texts*, 9(34), 25-42. (Persian)
- Fath, S., & Kay, A. C. (2018). "If hierarchical, then corrupt": Exploring people's tendency to associate hierarchy with corruption in organizations. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 149, 145-164.
- Fazeli, M., & Jalili Kenari, M. (2012). The level of corruption: a comparative study of the impact of the quality of governance and good governance. *The Socio-Cultural Research Journal of Rahbord*, 2(5), 7-40. (Persian)
- Fazeli, M., & Jalili, M. (2018). The relationship of the quality of governance, level of corruption, and the institutional and social trust in some countries. *Journal of Applied Sociology*, 29(70), 191-210. (Persian)
- Fazli, M., & Khaleghi, A. (2018). Legislative problems of reducing corruption in public contracts through OECD guidelines. *Journal of Criminal Law Research*, 6(23), 171-212. (Persian)
- Fredriksson, A. (2014). Bureaucracy intermediaries, corruption and red tape. *Journal of Development Economics*, 108, 256-273.
- Georgescu, M. A. (2014). Unethical aspects and the recent manifestation of corruption in Romanian public administration. *Procedia Economics and Finance*, 15, 452-458.
- Ghomami, M., & Ghasemi, M. (2017). The starting point of combating corruption through the symptomatic approach: the case of legal system in Iran. *Audit Science*, 17(69), 151-172. (Persian)
- Goel, R. K., & Nelson, M. A. (2010). Causes of corruption: History, geography and government. *Journal of Policy Modeling*, 32(4), 433-447.
- Hacek, M., Kukovic, S., & Brezovsek, M. (2013). Problems of corruption and distrust in political and administrative institutions in Slovenia. *Communist and Post-Communist Studies*, 46(2), 255-261.
- Hadavinia, A., & Khadivi Rofougar, S. (2017). Conceptualization and measurement of economic corruption from the Islamic perspective through fundamentalism. *Islamic Economics*, 17(66), 47-75. (Persian)
- Haghighatian, M., Karimi Zadeh, S., & Nazari, J. (2012). Analyzing some social effective factors on official corruption the case of official organizations in Yazd. *Journal of Applied Sociology*, 23(4), 125-142. (Persian)
- Imani, H., Gholipour, A., Azar, A., & Pourezat, A. (2019). Identifying the factors of human resource systems in line with improving a healthy official system. *Public Administration*,

11(2), 251-284. (Persian)

- Jabarpour, M., Abedi Jafari, H., & Abouyi Ardakani, M. (2015). Analyzing the policies of combating corruption in the quadruplet plans of the Islamic Republic of Iran. *Public Policy, 1*(2), 51-68. (Persian)
- Jafari, M., & Golkhandan, A. (2015). The relationship between corruption and the size of government in some Islamic countries: the causality Granger panel test based on bootstrap. *Journal of Iran's Economic Essays, 12*(23), 9-31. (Persian)
- Jeppesen, K. K. (2019). The role of auditing in the fight against corruption. *The British Accounting Review, 51*(5), 100798.
- Justesen, M. K., & Bjørnskov, C. (2014). Exploiting the poor: Bureaucratic corruption and poverty in Africa. *World Development, 58*, 106-115.
- Khadari, B., Mohammadzadeh Aghdam, A., & Sadat Momeni Masouleh, F. (2016). The effective social factors of official corruption in public organizations of Sanandaj. *Social Welfare, 16*(60), 137-172. (Persian)
- Khalaf Khani, M. (2009). Analyzing the relationship between the social capital and official corruption. *Rahbord, 18*(53), 39-55. (Persian)
- Khan, A., & Krishnan, S. (2019). Conceptualizing the impact of corruption in national institutions and national stakeholder service systems on e-government maturity. *International Journal of Information Management, 46*, 23-36.
- Khandan, A. (2016). Political and official corruption: the mutual impact and the role of social factors. *Quantitative Economics, 13*(4), 19-44. (Persian)
- Khodapanah, M. (2015). Analyzing indexes of economic corruption in Iran through fuzzy logic and its relationship with economic infrastructures through Granger's causality test. *Quarterly Journal of Quantitative Economics, 12*(3), 1-25. (Persian)
- Khoini, Gh., & Rahimi, A. (2016). Analyzing the result of implementing the law of improving the official system health and combating corruption of 2011. *Audit Science, 16*(62), 5-24. (Persian)
- Kiani, P., & Pourezat, A. (2013). The effective factors of reducing financial corruption in public organizations and research institutes. *Quantitative Studies in Management, 4*(3), 19-46. (Persian)
- Kominis, G., & Dudau, A. (2018). Collective corruption—How to live with it: Towards a projection theory of post-crisis corruption perpetuation. *European Management Journal, 36*(2), 235-242.

- Kotera, G., Okada, K., & Samreth, S. (2012). Government size, democracy, and corruption: An empirical investigation. *Economic Modelling*, 29(6), 2340-2348.
- Krishnamurti, C., Shams, S., & Velayutham, E. (2018). Corporate social responsibility and corruption risk: A global perspective. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 14(1), 1-21.
- Lee, C. C., Wang, C. W., & Ho, S. J. (2020). Country governance, corruption, and the likelihood of firms' innovation. *Economic Modelling*.
- Lewellyn, K. B. (2017). The role of national culture and corruption on managing earnings around the world. *Journal of World Business*, 52(6), 798-808.
- Lima, M. S. M., & Delen, D. (2020). Predicting and explaining corruption across countries: A machine learning approach. *Government Information Quarterly*, 37(1), 101407.
- Liu, X. (2016). Corruption culture and corporate misconduct. *Journal of Financial Economics*, 122(2), 307-327.
- Locatelli, G., Mariani, G., Sainati, T., & Greco, M. (2017). Corruption in public projects and megaprojects: There is an elephant in the room!. *International Journal of Project Management*, 35(3), 252-268.
- Mandal, B., & Marjit, S. (2010). Corruption and wage inequality?. *International Review of Economics & Finance*, 19(1), 166-172.
- Mohammadi, M., Rafie, H., Mousavi, M., & Hosseinzadeh, S. (2016). Corruption awareness and feeling social justice. *Journal of Social Problems of Iran*, 7(1), 125-144. (Persian)
- Nargesian, A., Jamali, Gh., Harati, M., & Azari, H. (2018). The relationship between corruption and trust with regards to clarity and citizen's satisfaction. *Administrative Management*, 10(2), 289-310. (Persian)
- Navadeh Toupchi, H. (2010). Challenges of executing the United Nations conventions for combating corruption in Iran. *Rahbord*, 19(57), 217-243. (Persian)
- Nazari Nezhad, M., & EsfandiariFar, Kh. (2016). A comparative study of the international convention for combating financial corruption and the law of improving administrative system health and combating corruption. *Criminal Law Research*, 10(2), 289-310. (Persian)
- Nekovee, M., & Pinto, J. (2019). Modeling the impact of organization structure and whistle-blowers on intra-organizational corruption contagion. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 522, 339-349.

- Nikpour, A. (2016a). A model for public supervision for preventing administrative corruption in public organizations in Iran. *Majles and Rahbord*, 23(87), 201-231. (Persian)
- _____ (2016b). The impact of organizational supervision via the Islamic approach on administrative corruption of public organizations in Iran based on the staff's perspectives. *Management in the Islamic University*, 5(1), 107-126. (Persian)
- Nikpour, A., Manzari Tavakoli, A., Salajeghe, S., Pourkiani, M., & Arabpour, A. (2016). Analyzing the impact of organizational supervision through the Islamic approach on administrative corruption in public organizations of Iran. *Rahbord*, 25(79), 93-116. (Persian)
- Nur-tegin, K., & Jakee, K. (2020). Does corruption grease or sand the wheels of development? New results based on disaggregated data. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 75, 19-30.
- Olmos, L., Bellido, H., & Román-Aso, J. A. (2020). The effects of mega-events on perceived corruption. *European Journal of Political Economy*, 61, 101826.
- Othman, Z., Shafie, R., Hamid, A., & Zakimi, F. (2014). Corruption—Why do they do it?. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 164, 248-257.
- Owusu, E. K., Chan, A. P., Yang, J., & Pärn, E. (2020). Towards corruption-free cities: Measuring the effectiveness of anti-corruption measures in infrastructure project procurement and management in Hong Kong. *Cities*, 96, 102435.
- Pakseresht, S., & Afshar, Z. (2017). Analyzing the theories of anti-corruption policies in post—revolutionary Iran. *Journal of Strategic Studies of Public Policy*, 7(25), 179-201. (Persian)
- Pourezat, A., Taheri Atar, Gh., & Rouzbehani, Kh. (2015). A transcendental governing approach towards preventing corruption. *Public Administration Perspective*, 23, 37-53. (Persian)
- Rahman, I. K. A., Ab Rahman, N. A., Azhar, Z., Omar, N., & Said, J. (2015). Management accounting best practices award for improving corruption in public sector agencies. *Procedia Economics and Finance*, 31, 503-509.
- Rahmani, H., Mousa Khani, M., Memarzadeh Tehran, Gh. (2014). The predictive system of fuzzy logic of good governance in combating official corruption. *Public Policy in Administration*, 5(13-14), 1-12. (Persian)
- Rahmani, H., Mousa Khani, M., Memarzadeh Tehran, Gh., Danesh Fard, K., & Kazemi, A. (2017). Merging the Delphi and Shannon entropy methods for combating against the official corruption using fuzzy logic. *Industrial Management Studies*, 15(44), 75-116.

(Persian)

- Rahmani, T., & Esfahani, P. (2016). Analyzing the effective factors of corruption focusing on economic activities: a study on the developing countries. *Quarterly Journal of Economic Research and Policies*, 24(78), 207-228. (Persian)
- Rahnavard, F., Taherpour Kalantari, H., & Rashidi, A. (2010). The effective factors of financial corruption among the staff in the executive organizations. *Journal of Executive Management*, 10(1), 35-51. (Persian)
- Ramirez, C. D. (2014). Is corruption in China “out of control”? A comparison with the US in historical perspective. *Journal of Comparative Economics*, 42(1), 76-91.
- Rashidi, A., & Jafari, A. (2011). Systematic and thorough corruption: a problem for the transition stage in Russia. *Central Eurasia Studies*, 4(8), 65-86. (Persian)
- Reichborn-Kjennerud, K., et al. (2019). Sais work against corruption in Scandinavian, South-European and African countries: An institutional analysis. *The British Accounting Review*, 51(5), 100842.
- Rezayi Daredeh, M., & Naghdi, A. (2019). Analyzing the reasons of controlling corruption at the macro level based on fuzzy logic. *Journal of Social Problems of Iran*, 10(1), 81-99. (Persian)
- Sabani, A., Farah, M. H., & Dewi, D. R. S. (2019). Indonesia in the Spotlight: Combating Corruption through ICT enabled Governance. *Procedia Computer Science*, 161, 324-332.
- Sadati, M. (2015). Factors of inner-organizational productivity of centers combating economic corruption. *Administrative law*, 3(9), 9-28. (Persian)
- Sadeghi, H., Asari, A., & Shaghghi Shahri, V. (2010). Measuring financial corruption in Iran through fuzzy logic: an economic approach. *Journal of Economic Research*, 10(4), 139-174. (Persian)
- Salimi, Gh., & Pourezat, A. (2010). Analyzing the impact of understanding injustice in organizations on the spread of administrative corruption. *Strategic Management Thought*, 4(1), 131-159. (Persian)
- Sepahvand, R., Arefnezhad, M., Sepahvand, M., & Fathi Chegini, F. (2018). The impact of structural capital on reducing official corruption considering the mediating factor of personal goals of committing corruption: the case of public organizations in Kerman. *Public Administration*, 10(4), 583-604. (Persian)
- Sepehroust, H., & Borjisian, A. (2016). Analyzing the indirect impact of corruption on eco-

- conomic development considering the corruption awareness index. *Quantitative Economics*, 13(1), 1-29. (Persian)
- Sihombing, S. O. (2018). Youth perceptions toward corruption and integrity: Indonesian context. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(2), 299-304.
- Sundström, A. (2016). Understanding illegality and corruption in forest governance. *Journal of environmental management*, 181, 779-790.
- Swaleheen, M. (2012). Curbing corruption for higher growth: The importance of persistence. *Economics Letters*, 116(2), 255-257.
- Taghi Nezhad Omran, V., Bahrami, J., & Nasiri, H. (2015). Analyzing the effect of globalization on reducing official corruption in MENA countries. *Journal of Strategic Studies of Public Policy*, 6(16), 237-261. (Persian)
- Taghinezhad Omran, V., Bahrami, J., & Nasiri, H. (2015). Analyzing the impact of globalization on reducing administrative corruption of MENA countries. *Journal of Strategic Studies of Public Policy*, 6(16), 237-261. (Persian)
- Taleghani, Gh., Tabatabai, Z., & Ghafari, A. (2014). Analyzing the individual and organizational factors on administrative corruption in the branches of Sepah Bank in Qom province. *Organizational Culture Management*, 12(2), 235-253. (Persian)
- Talvitie, A. (2017). Observed differences in corruption between Asia and Africa: the industrial organization of corruption and its cure. *Transportation Research Procedia*, 25, 4476-4494.
- Tavakoli, A. (2011). Measuring official corruption: an introduction to the methodological requirements for designing the national indexes. *Methodology of Social Sciences and Humanities*, 17(69), 193-216. (Persian)
- Timofeyev, Y. (2015). Analysis of predictors of organizational losses due to occupational corruption. *International Business Review*, 24(4), 630-641.
- Ufere, N., Gaskin, J., Perelli, S., Somers, A., & Boland Jr, R. (2020). Why is bribery pervasive among firms in sub-Saharan African countries? Multi-industry empirical evidence of organizational isomorphism. *Journal of Business Research*, 108, 92-104.
- Ulman, S. R. (2014). The impact of the national competitiveness on the perception of corruption. *Procedia Economics and Finance*, 15, 1002-1009.
- Yahya, K. K., Yean, T. F., Johari, J., & Saad, N. A. (2015). The perception of gen Y on organizational culture, religiosity and corruption in malaysian public organizations. *Procedia Economics and Finance*, 31, 251-261.

- Zahedi, Sh., Mohammad Nabi, S., & Shahbazi, M. (2009). The effective factors of reducing official corruption the case of Tehran's municipal. *Organizational Culture Management*, 7(20), 29-55. (Persian)
- Zarandi, S., Hamidi Hesar, Y., & Madani, J. (2017). The effective factors of official corruption in the Islamic Republic of Iran's organizations. *Majles and Rahbord*, 23(87), 201-231. (Persian)
- Zhu, M., & Li, A. (2019). Political Attitudes of the Chinese Young People: An Empirical Study Based on Anti-Corruption Issue. *Procedia Computer Science*, 162, 449-457.

